

aliančný znak - združený znak, väčšinou manželov; *erb* šľachtických manželov, umiestený napr. na soche venovanej kostolu; pozri *donátor*, *dedikačný nápis*, *znak*

aligát - samostatné *dielo literárne* tlačené alebo rukopisné, príviazané k inému, obsahovo často odlišnému dielu, s ktorým tvorí jeden zväzok, *konvolút*

alignement/aliňman - z franc. názov *megalitov* (*menhirov*) usporiadaných do jedného alebo viacerých radov; rozšírené najmä v západnej, zriedkavo v strednej Európe; najviac vo Francúzsku; v Kerlescane vytvorených 13 radov z menhirov; porovnaj *trilit*

menhiry v Kerlescane v Bretónsku

Alivandi Bahram - (†2012) bol iránsky moderný umelec; známy predovšetkým svojimi obrazmi z perzskej mytológie a literatúry, v ktorých vyjadroval orientálnu *mystiku*; produkoval tiež množstvo nástenných tapisérií; jeho práca je bohatá na symboliku a orientálne motívy, ako sú *ryby*, *gazely* a *kone*, ktoré sú tradičné motívy perzských miniatúr (pozri *perzské miniatúrne maliarstvo*); pracoval v od roku 2000 sa stále viac pracoval s technikou *angelique pointillage* (*anjelské bodkovanie*); niektoré jeho práce sú ovplyvnené vojnovou situáciou a represiami v rodnom *Iráne*, ktorý opustil po iránskej revolúcii; jeho práce sú zvyčajne veľkých rozmerov, ale prezrádzajú veľkú zručnosť v zložitých detailoch; pozri *iránski maliari*

http://en.wikipedia.org/wiki/Bahram_Alivandi

B. Alivandi: Ferdowsi a jeho mýtus (1980)

B. Alivandi: Simurgh (1980)

B. Alivandi

alizarin – z arab. شم-هشقة / al-izari; tiež *morenový lak*, *kraplak*, *madder lake*, *sráž alizarinová*; červené prírodné farbivo z *moreny farbiarskej* (*rubia tinctorum*), získavané zrážaním extraktu kamencom, po ktorom nasleduje zrážanie alkáliou na hydroxid hlinitý; najstálejšie *organické farbivo*, vhodné pre všetky techniky; neskoršie nahradené syntetickými *alizarinovými* farbivami (pozri *alizarinový karmín*); známe už v staroveku: používané Peržanmi, Egypťanmi, Grékmi a Rimanmi; plantáže s krom nechal založiť *Karol Veľký* okolo 800 na svojich dvorcoch; pôvodný arabský názov „al-izari“ viedol k novovekému alizarinu, ktoré označovalo jednu z látok tohto farbiva a nakoniec viedol k označeniu samotného farbiva, vyrábaného synteticky z antracenu; pozri *farba červená*, *červeň*, *alizarinový karmín*, *morenová ružová*, *lak morenový/kraplak/ madder lake*, *sráž alizarinová*; *pigmenty a farbivá červené*; *farby olejové pomalyschnúce*

alizarinová sráž - *sráž alizarinová*

alizarinový atrament - pozri *alizarin*; *atrament*

alizarinový karmín - prívlastok alizarinový užívaný preto, aby sa odlíšilo vlastné a pôvodné farbivo *karmín* vyrábané z lariev červca nopálového od *alizarinu*, ktorý je pôvodom rastlinné farbivo získané z *moreny farbiarskej* > farbivo je zložením alizarin a tónom blízke karmínu

Smith: náhradným názvom je *morena farbiarska*; chemickým zložením je alizarinový karmín kovovým komplexom alizarinu; farba závisí od prítomných kovových solí (hliník = červeň, vápnik = namodralá červeň, železo = gaštanová červeň); v indexe farieb pod názvom *Pigmentová červeň* 83; modročervená farba; *opacita*: polopriehľadná; olejové farebné glazúry, *farba akvarelová*; neoslabovať tón bielobou; vyrobený 1826; alizarin extrahovaný z *moreny farbiarskej*; roku

1888/89 vyrobené Perkinom syntetické farbivo; pôvodne považované za normu pri výtvarníckej farby, v súčasnosti považované za nedostatočne stále na svetle; polovičná farbiaca mohutnosť 5; zvyčajne nepoužívaný pri tónovaní zriedený vzhľadom na nízku stálosť na svetle; porovnaj Smith: prírodné farbivo *morena ružová (pravá)/ morena farbiarka (ružová)/ morena ružová*; alizarinový karmín môže byť nahradený *červeňou atrachinonovou/ antrachinonoidom*

Aljaška - angl. Alyeska; v pôvodnom jazyku *Eskimákov*, aleutčine, znamená slovo Alyeska – „zem, ktorá nie je ostrovom“ (pozri *Aleuti*); od 1959 štát *USA*; pozri *kolibrík*

<http://www.yvettedefrance.com/Photos-du-monde/A1/Alaska.htm>

aljašské múmie - *múmie aleuské*

alka - severský morský vták z rodu *Alca* a *Plautas*, s krátkymi krídlami; dokonalý potápač živiaci sa morskými živočíchmi

Zamarovský v súvislosti s heslom *Keyx*: *Keyx* bol synom boha ranej hviezdy *Fosfora*, trachinským kráľom; bol vášnivý *moreplavec* a nedbal varovanie svojej manželky *Alkyoné*, dcéry vládca vetrov *Aiola*; raz odišiel bez ohľadu na jej prosby a utopil sa; vlny priniesli jeho telo na trachinské pobrežie a to práve pod skalú, na ktorej čakala jeho manželka; keď ho zazrela, hodila sa do vody, aby našla po jeho boku smrť; bohov jej láska dojala a pri skoku ju premenili na vtáka rybárika; na rovnakého vtáka premenili aj *Keyxa*, ktorého vzkriesili k novému životu; ako alky (niektorí autori príbeh uvádzajú pod heslom *rybárik*) žijú na brehoch riek a morí dodnes vo svojich potomkoch; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták; zvierá*

Alkaios - v *gréckej mytológii* najstarší syn *Persea* a *Andromedy*; po otcovi kráľ v *Tírynse*; Alkaiovým synom bol *Amfítryon*

alkany – staršie označenie *parafínov*, nachádzajúcich sa v rope a rastlinných tukoch

www: historický názov alkanov je *alanet*

Alkatoé - Zamarovský v súvislosti s heslom *Minyas*: v *gréckej mytológii* jedna z troch dcér kráľa *Minya* (ďalšie tri *Leukippe* a *Arsippe*); opovrhovali kultom *Dionýza* a za to ich premenil na *netopierov*; osudu unikla iba *Eteoklymene*, ktorá sa vydala za dediča iolského trónu *Aisona* a mala s ním syna *Iasona*, neskoršieho vodcu výpravy *Argonautov*; o *Mínyasových* dcérach sa hovorí ako o *Mínyadovných* či *Myniades*

Alkéstis - v *gréckej mytológii* manželka thesalského kráľa *Adméta*, ktorá sa dobrovoľne obetovala pre svojho muža, aby ho zachránila pred smrťou; *Hérakles* ju vyrval v boji *Thanatovi* a vrátil jej rodinu; pozri *Acheron*

<https://www.google.sk/search?q=Alcestis&oq=Alcestis&aqs=chrome.69i57j0l3.5100j0&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Alcestis>

A. Kauffmanová: Smrť Alkestis

A. Coypel: Herkules privádza Alkestis z podsvetia (1700)

Alkídike - gréc. Ἀλκιδίκη/Alkidike – „Mocná spravodlivosť“; tiež Alcidice; v *gréckej mytológii* dcéra arkádskeho kráľa *Aleusa*; vydala sa za elidského kráľa *Salmonea* a porodila mu dcéru *Tiro*; pri pôrode zomrela a *Tiro* vychovávala macocha *Sider*, ktorá s ňou zaobchádzala s nenávisťou; potomkom Alkídike bol *Aeson* (gréc. *Aison*), otec *Iasona*, slávneho vodcu *Argonautov*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Alcidice>

Alkinoos - v *gréckej mytológii* *fajácky* kráľ, otec *Nausiky*; na pobreží jeho ríše stroskotal na svojej plti *Odyseus*, keď ho prepustila *Kalypso*

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Alkinoos_\(mytol%C3%B3gia\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Alkinoos_(mytol%C3%B3gia))

VLYSSE prend congé d'Alcinous, Roy des Phéaciens, il se met sur mer pour retourner en Ithaque. Il se voit par là, *Qu'après toute sorte d'aventures, que les hommes ont couruës en voyageant chez les Etrangers, leur plus violent desir aspire sans cesse à leur patrie, comme la pierre d'aimant se tourne toujours du costé du Nord.*

T. van Thulden: Scéna s Odyseom a Alkinoom, kráľom Phaeacie (lept z cyklu Illiada, 17.st.)

F. Hayez: Odysseus na dvore Alkinoia (1814-1815)

Alkithoé - v gréckej mytológii jedna z troch *Mínyadés* (pozri *Arsippé*, *Leukippé*)

Alkmaión - v gréckej mytológii vodca výpravy *epigónov* proti *Thébam*, manžel nymfy *Kallirhoé*

Alkméné - v gréckej mytológii matka *Hérakla*, ktorého porodila *Diovi*, keď ju zviezol v podobe jej manžela, mykénskeho kráľa *Amfítryna*

www v súvislosti s heslom *Thyestes*: *Thyestes* a *Átreus* prchli pred hnevom svojho otca *Pelopsa* z *Elidy* a našli útočisko v *Mykénach*; v tom čase tu vládol *Eurysteus*, ktorému z vôle bohov musel určitý čas slúžiť *Herakles*; v tom čase už *Eurysteus* prenasledoval *Heraklových* potomkov, ale na tejto výprave bol porazený a zabitý *Heraklovou* matkou *Alkmenou*

J. J. F. Le Barbier: Narodenie Herakla

alkohol - pozri *kaseín*

Alkonost - www: Alkonost je podľa ruských mýtov a folklóru bytosť s telom vtáka, ale hlavou krásnej ženy; vydáva úžasne krásne zvuky, že ten, kto ich raz počuje, nechce už nič iné a zabudne na všetko ostatné; žije v podsvetí so svojim náprotivkom *Sirénou*; Alkonost kladie vajcia na pláži a potom ich skotúľa mora; keď sa z vajca Alkonosa vyľiahnu mladé, rozpúta sa strašlivá búrka; názov Alkonost pochádza z gréckeho demigoddess, ktorej meno bolo Alcyone; v gréckej mytológii bola Alcyone premenená bohmi v *rybárika*; v *slovanskej mytológii* pozri *Gamajun*; *monštrá*

www: v gréckych mýtoch je demigoddess ženská bytosť, často potomok boha a smrteľníka, ktorá má niektoré, ale nie všetky právomoci bohyně

www: Alkonost je bytosť v slovanskej mytológii, ale nie je známe, kde vznikol; podľa ruského *folklóru* táto mýtická bytosť nie je príliš odlišná od gréckych *sirén*, ale na rozdiel od nich nie je zlá; je obdarená podmanivým spevom; slovo samotné pochádza z Alkyone, gréckej bohyně, premenenej bohmi na *rybárika*; legenda vraví, že kladie vajcia na brehu mora, ktoré tam zostanú v pokoji šesť sedem dní, kým sa z nich nevyľiahnu mláďatá, čo má za následok búrku; podľa niektorých legiend Alkonost má schopnosť ovládať *počasie*; Alkonost' je veľký, jeho farebné varianty závisia od veku; pestrejší je v mladí; v *pravoslávnej cirkvi* Alkonost' personifikuje Božiu vôľu

www: Sirény Alkonost sa objavujú v kultúrach so silnými námorníckymi tradíciami; podľa legendy tieto polovičné panny vtáky (niekto ich popisuje ako polovičné husi) žijú na východe niekde okolo Indie, *Edenu* a rieky *Eufkrat* (preto sa im hovorí aj *rajský vták*); spievajú krásne piesne radosti sprostredkovávajúce Božie slovo svätých; pre bežných smrteľníkov sú však nebezpečné; muži pre ich sladký spev zabudnú na seba aj všetko ostatné, bezmocne ich sledujú, kým nezomrú vyčerpaním; uniknúť tomuto osudu sa dá iba tak, že sú Alkonosty odplašené hlasnými zvukmi, strieľaním z diel, zvonením na zvony a trúbením n trúby

<http://tfwalsh.wordpress.com/2011/09/26/alkonost-siren-of-the-sky/>

<http://theanimalarium.blogspot.sk/2010/03/birds-of-paradise.html>

<http://www.wikipaintings.org/nl/tag/posters-and-advertisements>

A. M. Vasnetsov: Alkonost

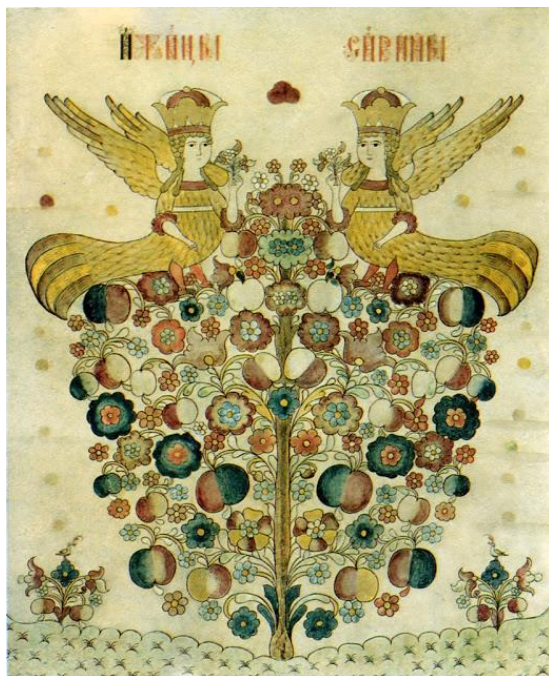
Alkonos (ruský lubok, 19.st.)

I.Bilibin: Alkonost

I.Bilibin: Vták Alkonost (1905)
I.Bilibin: Vták Alkonost (1905)

Sirény. Rajské vtáky (ľubok, 2.pol. 19.st.)

Rajský vták (ľubok, 19.st.)
Rajský vták (ľubok, 19.st.)

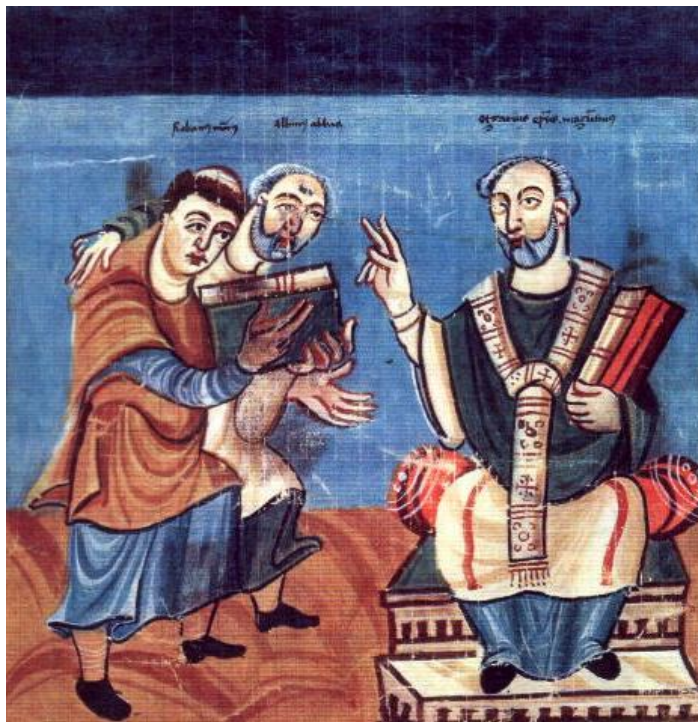

Siréna. Rajský vták (1.pol. 19.st.)
Alkonost (neskoré 19.st.)

alkovna - z arab. al-kubbe – „klenba, dutina“

- 1.výklenok v obytnom dome bez okien, často s lôžkom; *maurská* architektúra
- 2.stredná miestnosť obytného domu z 19.st., osvetľovaná nepriamo presklenými dverami, s vlastným príslušenstvom; pozri *interiér*

Alkuin z Yorku - (†806/804); anglosaský mních, učenec, najbližší radca *Karola I. Veľkého*; pozri *kompozícia, minuskula karolínska, Kvetná nedeľa (Vavrincová), Codex Velseri*

Rabanus Maurus (vľavo), podporovaný Alkuinom (uprostred) venuje svoju prácu arcibiskupovi Otgarovi Mainz (miniatura z Fuldenského rukopisu, 831/40)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Alkuin učiteľ Karla (Norimberská kronika, 1493)

alkyd - *www*: polyester vyrábaný pridávaním mastných kyselín a ďalších zložiek; alkydy sa používajú vo farbách a formách na liatie; pôvodné alkydy boli zlúčeniny glycerolu a kyseliny ftalovej a predávané pod názvom Glyptal; boli predávané ako náhrady za tmavšie sfarbené kopálové živice

alkydová živica - syntetická živica, používaná v médiách a pri maľbe; pozri *akrylová živica*

alkydové farby - *farby alkydové*

alkydový šeps - *šeps alkydový*

Alkyomené/Alkyoné - Becker v súvislosti s heslom *rybárik*: hrdinka *Ovidiových Metamorfóz*, dcéra vládcu vetrov *Aiola*; keď si Alkyomené zúfala nad smrťou svojho manžela, kráľa *Keyxa/Keyka*, ktorý sa utopil v mori, oba boli premenení na rybárikov; pozri *grécka mytológia*; *metamorfóza*

Alkyoneus - v *gréckej mytológii* obor, najsilnejší z *Gigantov*